

Σοφία Μαυροειδή-Παπαδάκη

ΛΕΥΤΕΡΙΑ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ

(από το βιβλίο *Ιστορίες από το Βυζάντιο*, β' τόμος, εκδόσεις Πατάκη)

Η τύχη δεν άργησε να δηλώσει την παρουσία της και να φέρει τις αναπάντεχες αλλαγές της και στο παλάτι των Μακεδόνων αυτοκρατόρων. Ο Κωνσταντίνος ο Ζ' πέθανε το 959, αφού αξιώθηκε να χορέψει στα γόνατα του τον πρώτο του εγγονό, το Βασίλειο, που γεννήθηκε λίγους μήνες πρωτότερα.

Μονοκράτορας αύγουστος ήταν τώρα ο Ρωμανός ο Β', νεαρότατος στα είκοσι δύο του χρόνια, κι αυγούστα μοναδική η Θεοφανώ, η δεκαοχτάχρονη καλλονή, που 'χε τώρα στεριώσει τη θέση της με τον πρωτογιο που 'χε δώσει στη δυναστεία. Ο Ρωμανός, που δεν είχε ο ίδιος μεγάλη δραστηριότητα στους πολέμους, ήταν ικανότατος στο να διαλέγει τους στρατηγούς τους πιο άξιους για τη δόξα του Βυζαντίου. Ο Νικηφόρος Φωκάς είχε τότε διακριθεί σαν αραβομάχος κι ο Ρωμανός τον ανάδειξε μάγιστρο και δομέστιχο των σχολών της Ανατολής, δηλαδή αρχιστράτηγο του στρατού της, κατάρχοντα, όπως λεγόταν εκείνα τα χρόνια αυτό το ανώτατο αξίωμα. Γι' αυτόν είχε κείνο το βράδυ συζήτηση με τη σύγκλητο του ο βασιλέας:

— Πρέπει να τελειώνουμε με τους πειρατές που ορμούν απ' την Κρήτη και ρημάζουν την Πελοπόννησο, το Αιγαίο και φτάνουν ως την Αθήνα κι ακόμα ψηλότερα και κουρσεύουν τα μοναστήρια του Άθω. Πρέπει να την κλείσουμε αυτή την πληγή, να ξεθεμελιώσουμε τους Σαρακηνούς απ' την Κρήτη, να τους ξεφωλιάσουμε από το Χάνδακα, το γερό τους κάστρο.

— Η βασιλεία σου έχει βέβαια δίκιο, είπαν οι πρωτοσύμβουλοι, μα ας μην την ξεχνάμε τη συμφορά που 'παθε ο στρατός μας κι ο στόλος μας σε παλιότερα χρόνια, σαν κίνησε για τον ίδιο σκοπό.

— Ένας λόγος ακόμη, απάντησε ο αυτοκράτορας, να ξεπλύνουμε αυτή την παλιά ντροπή με μία νίκη. Ο Νικηφόρος Φωκάς, ο δομέστιχος των σχολών της Ανατολής, δεν είναι Γογγύλης. Εκείνος ο στρατηγός που κηλίδωσε τότε τη δόξα της βασιλείας, στα χρόνια του Λέοντα, του παππού μου, ήταν ανάξιος. Για το Νικηφόρο δε θα 'χετε αντίρρηση.

— Όχι βέβαια, είπε ο πανίσχυρος Βρίγγας, ο πρωθυπουργός -μέγας λογοθέτης και παρακοιμώμενος- στο παλάτι του Ρωμανού. Ο Νικηφόρος Φωκάς είναι έξυπνος, τολμηρός και με πείρα στρατηγική. Έχει θέληση, καρτερία και ξέρει να παίρνει σωστές αποφάσεις στις κρίσιμες ώρες. Μόνο που θα 'θελα να

θυμίσω στη βασιλεία σου μια παλιά προφητεία: «Όποιος ελευθερώσει» λέει «την Κρήτη απ' τους κουρσάρους θα φορέσει κορόνα βασιλική στο κεφάλι του».

— Είναι τίμιος, είπε ο Ρωμανός, πολύ τίμιος για να γίνει στασιαστής. Ύστερα, καθώς τον μεγάλωσε ο θεός του, ο ηγούμενος ο Μαλέινος στο μεγάλο του μοναστήρι, στον Όλυμπο το Βιθυνικό, θέλει κι αυτός να καλογερέψει. Το υποσχέθηκε στον αδερφικό φίλο και σύντροφο του, τον Αθανάσιο τον Αθωνίτη, που 'χει κιόλας ντυθεί το αγγελικό σχήμα: «Όταν συντρίψω τους Άραβες στην Ασία και στη Μεσόγειο» του δήλωσε, «θα πάμε μαζί στ' Άγιον Όρος, να χτίσουμε μοναστήρι και ν' ασκητέψουμε». Εκείνο τον όρκο δεν τον ξεχνά ο θεοσεβέστατος Νικηφόρος. Δεν το φοβάμαι πως θα μου πάρει το θρόνο.

Έτσι αποφασίστηκε η τολμηρή εκστρατεία. Ο Νικηφόρος, που ήξερε την παλιά συμφορά, πήρε όλα τα μέτρα του. Δύο χιλιάδες «πυρφόρα χελάνδια», χίλιοι δρόμωνες, τριακόσια καράβια με τρόφιμα κι όπλα πολεμικά ο πανίσχυρος στόλος του, χώρια ο στρατός, πεζικό και καβαλαρία. Πήρε μαζί του και τον αχώριστο φίλο του, τον καλόγερο Αθανάσιο, για να δίνει κουράγιο στους στρατιώτες και να εξάπτει την πίστη τους.

Ένα χειμώνα ολάκερο έσφιγγε η αρμάδα το κάστρο. Οι πρωτοκάραβοι ένωσαν τα πλοία και τη στεριά με γεφύρια για να κατέβουν μπροστά στο Χάνδακα τα φουσάτα, που ανάμεσα τους ξεχώριζαν οι «Κατάφρακτοι» με τις ατσαλένιες τους πανοπλίες. Πριν ριχτούνε στα τείχη, τους μίλησε ο Νικηφόρος:

— Άντρες Ρωμαίοι. Γενναίοι μου στρατηγοί, κι εσείς ο στρατός, τα παιδιά μου κι οι φίλοι μου. Δέστε γύρω αυτό το νησί το πανέμορφο! Ήταν δικό μας, του βασιλιά μας, της δοξασμένης Βυζαντινής Αυτοκρατορίας. Ας ριχτούμε στους λύκους που μας το πήραν και το 'καναν ορμητήριο για το δουλεμπόριο και το κούρσος. Κρατήστε γερά στο χέρι το δαμασμένο σας σπαθί, την ασπίδα και το κοντάρι, κι ας μην ντροπιάσει κανένας την τιμημένη και θεοφρούρητη Πόλη, που μας εμπιστεύτηκε την τιμή και τη φήμη της.

Είπε κι ο Αθανάσιος τα δικά του και φλόγισε το στρατό που θα πολεμούσε τους άπιστους· κι η επίθεση άρχισε με τον ήχο της σάλπιγγας.

Μπροστά πήγαινε ο σταυρός, πίσω ο στρατός, σαν λιοντάρια που αγρίεψαν. Οι Σαρακηνοί κλείστηκαν στο κάστρο. Και τότε πήραν το λόγο οι μηχανές, που χτυπούσαν αδιάκοπα τα μπεντένια. Σκάλες υψώνονταν και ξανάπεφταν, χτυπημένες απ' τα πελέκια. Οι Βυζαντινοί έζωσαν με λαγούμια τα τείχη, τα γέμισαν μ' εύφλεκτο υλικό και περίμεναν να 'ρθει η ώρα να βάλουν μπουρλότο.

Κείνο το χειμώνα, μπροστά στ' απάτητο κάστρο, οι Βυζαντινοί τράβηξαν πολλά. Η αρμύρα της θάλασσας, οι αγέροηδες που φυσούσανε παγωμένοι, η

υγρασία τούς έδεχνε αλύπητα. Κι εκείνη η προσμονή η ατέλειωτη κούραζε τα νεύρα. Ο Νικηφόρος παράστεκε ωστόσο καρτερικά και έδινε κουράγιο στους στρατιώτες.

Με την άνοιξη, που κεντρίζει με της ζωής τη λαχτάρα και κάνει στις φλέβες το αίμα να κοχλάζει, έγινε η μεγάλη επίθεση. Έβαλαν φωτιά στα λαγούμια, γκρεμίστηκαν τα τειχιά κι ο στρατός μπήκε μέσα στο κάστρο με γυμνωμένα σπαθιά. Οι Σαρακηνοί παραδόθηκαν δίχως όρους και το άπαρτο κάστρο, ο Χάνδακας, το Ηράκλειο το σημερινό, είδε ν' ανεμίζουν και πάλι στα τείχη του οι βυζαντινοί αετοί. Άμετρα ήταν τα πλούτη κι οι θησαυροί που 'χαν σ' εκείνη την οχυρή τους φωλιά κουβαλήσει οι κουρσευτές που λυμαίνονταν έναν αιώνα τις ελληνικές θάλασσες.

Έτσι λευτερώθηκε η Κρήτη κι ο Νικηφόρος Φωκάς ονομάστηκε τότε αραβομάχος.